Հատը 3 եւ կէս գրուշ

ԲԱՆԱԿԻՆ

Սիւրիա տար 60 լրա ոսկիով
Վեցամսեայ 35 »
Արտասահմ. տարի 4 ոսկի
Վեցամսեայ 2,50 »
Լրագիր եւ Գարագ. 1 անգլ. ոսկի

ԱԶԴԱԿ

7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1927

Հասցէ՝ «AZTAG»
Journal Arménien
B. P. 587
Beyrouth—Liban

Ա. Տարի — Կը հրատարակուի Հարեւանցի Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը — Թիւ 53

Խմբագրական

Պ. ՏԸ ԺՈՒՎԸՆԷԼԻ ՄԵՐԿԱՅՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Գ.

Քաղաքական վառչաձեւ որ այսօր պարտադրուած է Հայաստանի մէկ միլիոնէ աւելի հպատակներուն, ոչ միայն կը մնայ ժամանակավրէպ աւեր երկրին համար, այլ և կը հանդիսանայ գլխաւոր պատճառ որ հայ դրամագլուխը չօգտագործուի հոն։ Վերջին վեց տարիներու ընթացքին՝ ոչ մէկ շօշափելի հայկական հարստութիւն փոխադրուած է Հայաստան, տեղւոյն վրայ արդիւնաբերական և ճարտարարուեստական ձեռնարկներու յառաջացնելու համար, այդ նպատակով օտար դրամագլուխի՝ օրինպէս վերապահ գտնուած է։ Ու շատ բնական է այս երեւոյթը, որքան ստեն որ կառավարութիւն մը վարկ չի ներկայացներ, ոչ մէկ դրամագլուխ փորձի կրնայ դրուիլ այդ պետութեան հողին վրայ։ Մինչ աւելի քան ոեէ երկիր, Հայաստանը կարիք ունի մեծ դրամագլուխներու, անուսապէս բարգաւաճելու համար։ Հայաստան բամպակ կ'արտադրէ, բայց մեր երկրին բամբակեղէնը դուրսէն կը սերածուի. Հայաստան մորթով հարուստ է, բայց գործածուած կաշին մեծագոյն մասը օտար շուկաներէն կը հայթայթուի. զոնց կ'առնենք ալխսոյլ պղինձի ածուխի և իր ուրիշ հանքերուն մասին, որոնք օգտագործուած պարագային երկիրը տնտեսապէս պիտի ծաղկէր։

Գիտենք որ ջրանցքներ կան շինուած կամ շինուելու վայ, քանի մը խճուղիներ կան հայդարարելու ծրագրին ենթակայ ու պիտիներ... Բայէք Խորհրդային Հայաստանի մասուլ, և անկասկած հերաքանչիւր թիւին մէջ պիտի հանդիպիք շինարարական ձեռնարկներու անունով կազմուած ծրագիրներու ու լոնք ՊԻՏԻ գործադրուին . . . օր մը . . . ու ըսել որ օրերը տարինկոլու կը փոխուին բայց դեռ ոչ մէկ պատկառելի գործ։ Տարակոյս չկայ որ տնտեսապէս քայքայուած և սպառած ժողովուրդ մը աւելին կարելի չէ սպասել, մենք աւելի բախտաւոր և հարուստ ժողովուրդներ կը ճանչնանք, որ իրենց եկամուտներուն վերաշինութեան և յարգաւաճման համար փոխառութեան արտաքին շուկաներ կը փնտռեն, մենք է որ պիտի բացատրութիւն կուզենք։ Նոյն ինքը Խորհրդային Ռուսիան, ան որուն մասանը կ'իշնէ ներկայիս Հայաստանի վրայ, մի քանի տարիէ ի վեր իր լեղափոխական և համամարդկային... սկզբունքները մէկդի դրած՝ օտար դրամագլուխի իր հողին վրայ մուտքը ապահովելու աշխատեցաւ։ Եթէ Հայաստանի ներկայ վարիչները նոյնքան իմաստութիւն չունենան՝ երկրին համար վարկեր ստեղծելու, մեղաւորը հայ արտաքսեալներ չէ ա՛յլուշտ, այլ իրենց ամբարտաւան և այլամերժ կեցուածքը. որ չափազանց ոսմանթիք է. պետութիւն կազմելու տեսակէտով։ Ան սանդ։

Տնտեսապէս հիւծած Հայաստանը մտաւոր և բարոյական տեսակէտով մխիթարական երեւոյթներ չի ներկայացներ նոյնպէս։

Գիտենք որ այս բացատրութիւնը արդէն ցարդ նկատած են շատ քաղաքներ և յետադիմակա՛ն. բայց ժողովուրդներու ճակատագիրը լորջորջումներու հետ չէ կապուած բնաւ։ Մեզի համար այս վայրկեանս վեհի իսկ հարց չի կրնար լլլալ Հայաստանի օրուայ իշխանաւորներու ազգային հարցի մասին ունեցած տեսակէտը, պատկերը սակայն, այնպէս ինչպէս որ կայ, փաստ մըն է որ աւելի քան արտասահմանի հայութիւնը, մայր երկրին մէջ շնչող մեր մեծ զանգուածը կը դիմէ կամաւոր այլասերումի։

Երկու դէպքեր, Ա.— Հայրենիքի սղճստուն ու աղուաղումը և Բ.— Հայ ընտանեկան սրբութեանց խաթարումը գաւառի և անխոստովանելի երկու իրողութիւններ են, որոնք կու գան խորտակելու դարուսուր այն զօրաւոր ազգակները, որոնք կը պարտինք մեր ցեղին գոյութիւնը մեծ մասամբ։

Ասոնցմէ առաջինը՝ հայ բարբարոս, արդէն կրած է մեծագոյն հարուածը, կատարեալ քսոս մը ներկայիս հայ լեզուն։ Պոչէն, մէջքէն, ոտքէն կտրատուած տառերու ցաւագար կերպարանքին մօտ հայ ուղղագրութեան քարիքութիւնը ինքնատիպ խորհրդանշանն է մտքի զարտուղութեանց, որոնցմէ լեցուն է մեր դժբախտ հայրենիքը ներկայիս։

Իսկ հարուածել հայ ընտանիքի պատիւը՝ կը նշանակէ գործել աններելի ոճիրը տոհմիկ բարքերու և նոյնութեանց էջ։

Ու ա՜հ թէ հնչպէս կը խաչուի հայ իտէալը հայ հողին վրայ և հայ պետութեան տէրերէն։

Հայրենիքի սէրը, հայ գլխանութեան սէր կը պակուի նոր սերունդին սրտէն, համամարդկային ոսկեղօծ լոզունգներու ետեւէն հեռանալու համար անոնց տեսակէտ. ու ասիկա արդէն արհեստական և բռնի սլլասերումն է, որուն երբեւիցէ կամովին անձնատուր ը լալ ուզէր ցեղ մը։

Այս պայմաններու մէջ մխիթարութիւն պիտի չլլա՞ր խորհիլն ի կ. թէ մայր հայրենիքը ինչո՞ւ չի մտահոգուիր արդեօք իր գաղթական զաւակներուն մասին, ինչո՞ւ սառաքկութիւն մը չի գար արտասահման հայրենի երկրին սփոփանքի և կարօտի խօսքը բերելու հեռաւոր աստղեռու տակ տարող հայ բեկորներու։

Այսպէս է մեր ներկան ահա. կամաւոր ներքինացում և ինքնասպանութիւն ու երբ մեծերը, յանուն իրենց տիրապետութեան և ազգային հարստութեան դիւանագիտական և ռազմական ամէն միջոց կը գործածեն ըստ պարտի. Տր. Ժուվենէլի, աշխարհի իրենց կամքը պարտադրելու, մենք, անսեր ոչ կուսաորականութեան և ապազգայնացման ուղին բռնած՝ նոր մարդկութեան նոր իրաւակարգին համար կ'աշխատինք իբր ցեխ գործածուելու։

Ու պէտք է գիտնայ որ պատմութեան վճիռը աւելի նպաստաւոր չէ եղած ներքինացած ազգերը նկատմամբ։

Վ.

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԵՌԱԾ

1 Սեպտ. «Հայրենիք» ի խմբագրութեան կողմէ տրուած հեռագիր մը կը գուժէ մահը ազգային անզուգական հերոս Զօրավար Անդրանիկի։ Զօրավար Անդրանիկի մահով հայութիւնը կը կորսնցնէ իր ամէնէն սիրուած և անձնուիրաբար զաւակներէն մին, որուն բովանդակ կեանքը ցեղին ազատագրութեան նուիրուած յուր զոհաբերութիւն մը եղաւ։ Համազգային սուգի համարժէք այս Ծանկագին կորուստով հայութիւնը կը զրկուի ժամանակակից իր մեծագոյն մէկ դէմքէն, որ երեսուն տարիներէ աւելի կենդանի մարմնացումը մնաց բզկտուած հայ խղճմտանքին, հայ բողոքին ու վրէժին։

Ցարդ՝ նք իր անմոռանալի յիշատակին և մեծ անունին, որ կոչուած է ժամանակին հետ աւելի պայծառանալու։

«ԱԶԴԱԿ»

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ
(1866 — 1927)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Մահուան չափ հզօր տիտան մը, կապուած իր ալեծուփ կեանքի բովանդակ թելերով հայ վերջին երեսնամեակի յեղափոխական շարժման։

Անուն մը՝ խորհրդանիշը հայ ազգասիրական ոգորումներուն, մարմնաւորումը հայ մարտական ուժի, հերոսական անձնուրացութեան, խօլական ընդվզումի և անողոք պատուհասումին՝ ընդդէմ դարաւոր թշնամիին։

Անդրանիկ... Զկայ անուն մը աւելի դիւթիչ ու հոյակապ, սահմանի մէկը թէ միւսը կողմ փռուած հայ զանգուածներու ականջին, որ գոյամարտի դաժան օրերուն մշտավառ յոյսն էր յաղթանակին, պողպատէ խթանը թուլացած կամքերուն, հզօր բազուկը, որ տարերային ամեհի ուժ մը իբրև, կը պակերանար ամենուն երեւակայութեան առջև, աներկիւղելի պահապանը ոանահարուած ցեղին։

Հայկական հերոսահարար փարթամ է յեղափոխական առաջնորդներով. զինական կռուի, մարտական պատերով։ Անոնք փառաւոր հոլովն են անձնուրացներու, որոնց փառքը արձագանգած են հայկական բարձրաբերձ սարերն ու անդնդախոր ձորերը։ Արաբօ, Սերոբ Գէորգ Զաւուշ, Վազգէն, Դուման, Իշխան, Քեռի, Մուրատ, Հաժազասպ, Սեպուհ, Դրօ, Սմբատ, Վարդան, Սօթենեխարեան, բոլորն ալ տիպար հսկաներ հայ մարտական ոգիին։ Բայց ո՛չ մէկը անոնցմէ չէ վայելած համազգային պաշտամունքի հասնող այն հզօր, ամբողջական ոգին ու համակրանքը, ու ժանուանդ կոյր վստահութիւնը և հաւատքը, որոնք բաշխին ինկան Սարեբու Արծուին, որը ծնելու անկոչընչելի պատիւը Շապին Գարահիսարին կը պատկանի։

Ինչի՞ մէջ է գաղտնիքը անօրինակ ազդեցութեան որուն տիրացաւ ան ու պահեց զայն նոյնիսկ լուսալքումի օրերուն, գժուար է մեկնաբանել։ Անշուշտ՝ բախտը աւելի ժպտեցաւ իրեն, քան իր զէնքի միւս ընկեր զօրավարներուն։ Որանք պակաս չեղան իրենց արժանիքներով։ Անդրանիկ կարողացաւ նոյնանալ և երկար ժամանակ հասակ առնել հայ յեղափոխութեան հետ, մեծնալ ու ծաւալիլ անով, երբ Դուման և Գէորգ Զաւուշներ հակառակորդէն հարուածուած իրենց շունչը փչեցին հաժեմատաբար երիտասարդ հասակի մէջ։

Սակայն իրողութիւնը անժխտելի է և տիկատուրքն է որ պարտաւորենք բոլորս հաստատել պատմական ճշմարտութեան։ Հակառակ դէպքերու բոլոր հողմերուն, Ան եղաւ հրակայ մը, ու մեռաւ դարձեալ իբրև հսկայ մը այն ժամանակ, երբ այնքան արժէքներ, ոանատակ, մոռացութեան ու քօղին տակ կ'անցնեն, երբ պակուած են զիրենք դիմագրաւ արմատէն։ Ո. այն ուանգամանքը որ Անդրանիկ, հեռանալէ յետոյ իւրաքանչիւր հայկական մեծ կազմակերպութենէն, Հ. Յ. Դաշնակցութենէն, օրուն կը պարտի ան իր վերելքը հայ յեղափոխական սանդուղքին վրայ, յարատեւեց, թէև քիչ մը խարխսեցաւ, բայց պատմական կենդանի կոթող մնալ ցեղին ռազմական ոգորումներուն և ապրելու յամառ, անեղծ կամքին, մեծագոյն ապացոյցներէն մէկն է իր մեծութեան։

Որովհետև անձնաւորեց ան հայ յեղափոխութիւնը, հայկական շարժումներ ամբողջ երեսուն տարի։ Սասունցոյ Լիւլի Գուրկաց և Քրիստ Քիլիսէ, Տիլմանցոյ Բիրլիս և Էրզրումցոյ Մինչեւ Ղարաքաղ։ կոչունը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ան ապրեց ժողովուրդի աչքին իբր հերոս, Անդրանիկ փաշա, այն գործերու համար որոնց կազմակերպումը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր։ Ու եթէ հերոսը փառաւոր անցեալով հարուստ իր կեանքի վերջալոյսին փոքրաւորեցաւ հեռանալ անկէ, վերահաս մահը վերջապէս զայն կը հիւրընկալէ հայկական յեղափոխութեան աննիւթական բայց մեծ գանձարանին մէջ, ուր լուսապատկերով պարուրուած հսկային գլուխը կ'երթայ իր արժանի տեղը գտնելու իր ընկերակիցներու փառապեղ շարքին մէջ։

Համակ երկիւղած պաշտամունք, վաղանցիկ դաժան օրերուն, ժողովուրդի ծոցը, և յարատեւ մահաղուն սարսափ, թշնամի բանակին մէջ։ Ահա զգացումը որ կրցաւ ներշնչել ան ամբողջ երեսուն տարի, իր ճշրջապատի մէջ։

Եւ ա՞ր չեղաւ ան։ Բոլոր մեծ ըմբոստացումներուն զեկավարը, ան դիւցազնական անձնաւորութիւն մըն էր, անոր շուրջ հայեր և թշնամի քրդեր և անգամ թիւրքեր, հիացմունքի երդեր հիւսեցին։

Երեսուն տարի ճախրելով հայ յեղափոխութեան հորիզոնին վրայ, Սարեբու Ալպանը, ալացաւ հայկական լեռնաշխարհի բոլոր ծայրերը, այն ամէն տեղ ուր թշնամին հարկաւոր էր հարուածել վատակելով անթիւ յաղթանակներ Առաքելոց Վանքի, Աղթամարի, Քրզել Թափրաքի, Տիլմանի, Զանգեզուրի։

Ռազմիկ հրամանատար ապրեցաւ Սասունի անխորտակելի պատուար մը եղաւ ան, թիւրք արշաւող բանակներու դէմ, որոնց չըզթան պատեց ան, ի մեծ զարմանս թիւրք հրամանատարին, և իր վրայ հրաւիրեց ամբողջ հայութեան ուշադրութիւնը։

Սասուն և Անդրանիկ. որքա՜ն ներդաշնակ ամբողջութիւն մը, որ հնչեց նոյնիսկ Եւրոպական պարլամէնտներու ամբիոններէն, իբր խորհրդանշանը սուլթանական ճիրան. ներու տակ կքած՝ ըմբոստ հայութեան, 1904—1905 թուականներուն։

Բալկանեան պատերազմին, Գուլկար բանակի հայ կամաւորներու գլուխը անցած, Լիւլի Գուրկազի եւ Գրբէ Քիլիսէի գրաւման հերոս զեկավարներէն է ան, ուր փչրուեցաւ առաջնորդ բանակը։

Կամաւորական շարժումն է սակայն այն շրջագիծը, ուր անմահանալու սահմանուած էր յատկապէս հինգաւորց Արծիւը։ Այնտեղ, 1914-1918 տարիներուն է որ պէտք էր հանդէս գար իր բովանդակ արժէքով, հայ պարտիզանական կռիւներու հանճարեղ զեկավարը, որու ցուցադրած քաջագործութիւնն ու կարողութիւնը գնահատելու հարկադրուեցաւ Նոյնիսկ ռուս հրամանատարութիւնը. այնքան ժլատ և թշնամական։ Անգլիոյ հերոսն է ան հայկական կարիպալտին, որ Տիլմանի տաճկական պարտութեան գլխաւոր վարիչներէն է և անառիկ Բիրլիսի գրաւողը։

Հերոս և հայրենաշէն է Անդրանիկ կռիւներու ընթացքին, ոչ միայն յաղթութեան, այլ և պարտութեան ժամանակ։ Որովհետև անոն ժամուան Մանգաղը դադար չունի, նոյնքան յաղթական օրերուն, Բիրլիսի մէջ, որքան նահանջի օրերուն։ Էրզրումի, Հասան—դայիի և մինչև Գորիս ձգուած բովանդակ տարածութեան վրայ, ուրկէ ան կ'անցնի, իր ժողովուրդ—բանակով.

Որքան պարտական է անոր հարուածող ուժին և չեչտակի պատուհասման, Հայաստանի Հանրապետութիւնը. օրուն Անդրանիկ ծառայեց իբրև անխորտակելի յենարան մը, 1918 ի մայիսի կռիւներուն, երբ առաջինչ դարձան Խալիլ փաշայի բոլոր ջանքերը Նախիջևան—Զանգեզուր ուղիով, Բաքու արշաւելու։

Թրծուած հայկական գոյամարտի մէջ, մասնակից այլ և զեկավար նոր բազմաթիւ փուլերուն, մեծ հայորդին ասենք. մեծ հեռանոգականաւորեամբ գործադրեց կեանքի դասը և մաքրագործման խնդիրը լուծեց յաջողութեամբ, ոչ միայն ի հեռուկս արտաքին արգելքներու, այլ և ներքին խոչընդոտներու, արդիւնք «ժողովրդային խաղաղութեան» և այլն գաղափարներով բծացած հայ զեկավար մտքի մեծ մասին յարուցած դժուարութիւններուն։

Թերութիւններէ զերծ չեղաւ Անդրանիկը. ան իր մեծութեան պէս, մեծ ալ պակասներ ունեցաւ. բայց անոնք ոչ մէկ կերպով կրնան նսեմացնել պատմական էմքը հերոսին. որ հրեղէն սրունի մը նման, անքակտելի ամրողջութիւն մը կազմած Հրայրի, Սերոբի, Դուման, Գէորգ Զաւուշի, Մուրատի, Հաճդոսպի և բիւրաւոր մարտիկներու հետ, կը բարձրանայ հայկական եւ նախամարտն իվեր, իրեն պատուանդան ըրած Արարատն ու Սիփան, Արտոսն ու Գրգուսը, Նեմրուտ եւ Գեսալիան։

Ու ան կ'ապրի սերունդներու յիշողութեան մէջ, որքան նուիրական է հայ ազատագրական շարժումը։

Անխաթար շոլոր հայերու պաշտամունքին արժանի յեղափոխական ռազմական զեկավարի մահուան առջև, Թող հակին Լրոլոր գլուխները և լռեն կրքերը. շարունակելու պարտուս էն հերոսներու աւանդ ձգած սրբազան պայքարը ընդդէմ դարաւոր թշնամիին։

Ցարգանք հայ մեծ Մարդուն, որ իր հոգին աւանդեց հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, Խազարակաւի ափերու վրայ, դուրս հայրենիքէն և անմուրազ, բայց բազմաթիւ յաղթութիւններու դափնեպսակներով զարդարուած։

Ա Թ.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՍԻՆԱԿԸ

ՖՐԱՆԿԱԽՏՆ ՈՒ ՋԵՐՄԱՄԻԶՈՒԹԻՒՆԸ

Այնարհի մէջ չկայ երիտասարդ մը որ՝ ջերմամիզութեան և ֆրանկախտի անունները լսած չըլլայ, շատ բան խօսուած և շատ բան գրուած է այս զոյգ չարիքներու մասին. ասոնց ծագումը մարդու չափ հին է, քանզի մարդիկ միայն ենթակայ են այս չարիքներուն. կենդանիներ չեն վարակուիր անոնցմէ, միայն կապիկ. քիչ մը ֆրանկախտէ կ'ազդուի, բայց առանց որոշ հետք մը ձգելու, անոր համար է որ սէմն չեւանդութիւն գրեթէ իր չիճակն ու պատուազան ունի. բայց ֆրանկախտն ու ջերմամիզութիւնը չունին. որովհետև պատուաստ ու չիճուկը անասունները կ'առնուին, բայց որովհետև անասունները անկարելի ես այս աչխանչու, առ այս ոևէ կենդանային չիճուկ չենք կրնար պատրաստել։ Եղած պատուաստները ենթադրեալ հիւանդին սիքրոպնուէն կը պատրաստուին։

Ի՞նչ է պատճառը ջերմամիզութեան և ֆրանկախտին ու ի՞նչ են անոնց արդիւնքները։ Ուրիշ աչխարհներու փոխանցման միջոցները ընդհանրապէս եղած են ոգն ու ջուրը, ոջիլը, մժեղ և այլն, իսկ այս հիւանդութեանց վարակման միջոցը եղած է միայն և միայն սեռային խառնակցարարութիւնը։

Սմբողջ մարդկութիւնը այս աչխարէն են որ կը տառապին. ահա ամբողջ աչխարհի կիներ, ուստեղ, լափոլ զոյգ աչխարը որոնց մասին մարդիկ միշտ անհոգ և անտարբեր գրուած են. որովհետև անոնք ջերմամիզութիւնը (fleur de la Jeunesse). —երիտասարդութեան ծաղիկ — սկ ֆրանկախտը քաղաքակրթութիւն յորջորջած են.(syphilisation c'est la civilisation. Ի. մենք բժիշկներս՝ շատ համալսարանական նկատումներով շատ անգամ քաջալերած ենք հիւանդները, փատատրանելով թէ՝ ֆրանկախտաւոր մը կամ ջերմամէջ մը դարմանելը աւելի դիւրին է քան թէ պարզ մալարիան, քանի որ Սալվարսանի քանի մը ներարկումները և ամ համալսարանական նկատումներով ամ կամ քաջալերած ենք հիւանդները, փատատրանելով թէ՝ ֆրանկախտաւոր մը կամ ջերմամէջ մը դարմանելը աւելի դիւրին է քան թէ պարզ մալարիան, քանի որ Սալվարսանի քանի մը ներարկումները և ամ համալսարանական նկատումներով ամ կամ ջերմամիզային մի քանի գեղահատ ամէն ինչ կը վերջացնեն. բայց իրականը թեան մէջ այս զոյգ չարիքները ինչ աւեր ու նախճիրներ գործեր են, անիկա միայն խղճաբար, իրեն կոչման գիտակ և բարձր նկատրագրի տէր բժիշկները կը հասկնան։

«Ջերմամիզութիւն մը կ'սկսի, բայց Աստուած գիտէ երբ պիտի վերջանայ. ահա բժշկութեան վերջին վճիռը։

Ահա դեռատի և նորապսակ կին մը՝ որ՝ դարմանուելու կը մտնէ, ուշի ուշով կը քննես, կամ ջերմամիզութենէ և կամ ֆրանկախտէ կը տառապի, հիւանդը գիտակ չէ իր հիւանդութեան, գնա ամուսինդ հոս զրկէ կ'ըսես, և ան ի պատասխանի. ամուսինէս ի՞նչ կուզես, դուն զիս գործմանէ, ասոր պարզ մայասալ է կ'ըսեն կիները. բժշկ. հրանգներով միասին դեղ ու դարման կուտաս և կ'երթայ։ Սակայն յետոյ, նոյն կինը կրկին կ'այցելէ քեզի, վիժում մը ունեցեր է. բժիշկը ամբողջ վէրք ու պալարներով լեցուն է եղեր, ահա ֆրանկախտի սարսափելի արդիւնքը։ Ահա ուրիշ մը որ ամլութենէն կը գանգատի, ջստուկ կանանց և մարդիկներուն շատ դրամ ուած է, բայց դեռ մը գտնուեաս. որէ և կ'ուրախանաս երբ սասարդ յիմար ունցդրկ ը։

Աչխարհի մէջ չկայ տեղ մը, ցեղ մը, չկայ սեռ մը ուր այս չարիքներ իրենց թաթը դրած չըլլայ կան ախտերը որ սեռական ճանապարհի և տարբերի տեսակ յարաբերութիւնն ունին. զոր օրինակ թոքախտը որ այդքան սարսափելի անուն ձգած է, Ափրիկէի սևամարթ խափշիկին անծանօթ է։ Քաղցկեղը (cancer) որուն իսկական բնոյթը և կամ մանրէն դեռ անյայտ է։ Գրեթէ 45 տարեկանէն յետոյ երևան կ'ելլայ. ատկէ առաջ շատ քիչ անգամ կը տեսնուի. իսկ այս ախտը ոչ ցեղ, ոչ տեղ ոչ սեռ և ոչ տարիք կը ճանչնայ ժառանգական հիւանդութեանց 100ին 90ը այս հիւանդութեան արդիւնքն է։ Սմէն քարի տակէն կ'ելլէ. մարդկային մարմնոյն մէջ կայ անգամ մը որ իր հարուած կերած չըլլայ. մարդ մը որ քրոնիկ երիկամունքի ցաւէ կը տառապի, կամ լեարդի բոլբոքում ունի և կամ հին յօդացաւի ենթակայ է. եթէ հակառակ եղած բժշկ. դարմանումին չապաքինիր, հաւանական է որ կամ ժառանգական և կամ ըստացական ֆրանկախտ ունի։

Ուրեմն ի՞նչ ընելու է. քեզի է խօսքս, օ՛վ հայ պատանի և երիտասարդ։ Հայաստանի և կամ գաւառի մութ անկիւններուն մէջ ժուժկալ և զգաստ կեանք ապրիլ շատ դիւրին է. ուր ջերմամիզութեան և ֆրանկախտի անունը լսած չես և ոչ ալ հանրակնոյ երեսը տեսած ես. ժուժկալութիւնը, զգաստութիւնը այսպիսի ներոպականացած քաղաքներու մէջ յայտնի կ'ելլան, ուր քաղաքակրթութիւնը և մոլութիւնը զուգընթաց կ'ընթանան։ Հանրատունը քու հայրենի տունդ չի կրնար ելլալ. հանրակինը քեզի եար չի կրնար ելլալ. անոր սառէ թաթերը որ քու վիզդ կը պլլուին, օձին նման քեզ կը խեղդեն. գիտցիր որ անոր աղտոտ ու պիղծ անկողինը քու գերեզմանդ պտտի ելլայ. անոր տաք համբոյրներուն տակը մահաբոյր մահը կայ պահուած. ուրեմն զգուշացիր, անոր առջևէն անցամ մի անցիր. անոր դրան սեմէն ներս դարձեր և իր սև երեսը մի տեսներ։ Սխտաս երիտասարդ մը նախ իր անձին ապա իր ընտանիքին, իր ազգին, իր հայրենիքին և իր Աստուածոյն դէմ կը գաւէր։ Սխտաժէտ հայ մը չի կրնար ամուսնանալ... եթէ ամուսնանայ, ընտանիք չի կրնար կազմել. եթէ ընտանիք կազմէ, ճղճիմ, տկար ապառողջ, չլախտաւոր յիմար, խելագար և հրէշներու ջուրերներ կ'արտադրէ և այսպիսի սերունդէն ազգը, հայրենիքը. կրօնը ի՞նչ օգուտ կը տեսնէ

Ուրեմն ով հայորդի, ամբ ութեան մաքրութեան և անձնազոհութեան ճամբաներուն հետևէ. գիտցիր որ մաքուր առարաս և անբասիր նկարագիրը աչէն բանէ գերազանց է. նշանաւոր գերման բանաստեղծ կէօթէին ըսածին պէս, «առաղաւդը կը զարգանայ միութեան մէջ, իսկ նկարագիրը աչխարհի հոսանքին մէջ»։ Լեռան վրայ ճգնաւոր ելլալէն՝ քաղաքին մէջ սուրբ և առաքինի ելլալ աւելի գեղեցիկ և աւելի թանկագին է։ Քու մարդկային բարձրութիւնդ՝ արտաքին կիրքերուդ մի զոհեր. բարձր իտէալներուն և խափուսիկ ոչնչութիւններուն հետ մի փոխեր. հոգեկան և մտային յոյս ու յոյզերդ, խանդ ու եռանդդ աչխահային և գեհենային բաներու մի վատնիր. մարդէչէ մոլութեանց դէմ հոգին կրծող աղտեղութեանց և լրբութեանց դէմ. մաքառէ առողջութեանդ սպառնացող սխտերու դէմ, առջևդ հմայնակուլ ադուենդներ կան, սխալ քայլ մը քեզ մահուան դուռը կը տանի։ Գիտցիր առողջութեանդ արժէքը։

ՏՕՔԹ. Ե. Բ. Ս ԻԼԵԱՆ

ԵՐԵՔ ՀՆՁԱԿԵԱՆՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

X Քաղաքէն օգոստոս 22-ին կը գրեն «Նոր Երկիր»՝.—

«Գիշերուան ժամ 8 ամիս առաջ գնդակահարեցին մեր երկու լաւ ընկերներէն։ Համբարձումն Տէր Յովհաննէսեանին և Թավաքալեանին, որոնք չէին կամեցել մեր մի երրորդ ընկերոջ՝ Արմենակ Պարոնեանին, որուն նոյնպէս գնդակահարեցին մեզ զգուշացնելով որպէս Դաշնակցական։ Արմենակ Պարոնեանը Բագուի պաշարման օրերուն Հնչակեան սպանդէն մէկն էր և կուսումի էր Տաճիկներու դէմ։ Համբարձումն Տէր Յովհաննէսեանը երկար ժամանակ Բալսխանիի Հնչակեան ժողովարանի վարչութեան անդամ է եղել և Գորիսը կազմակերպելու։

Այս մասին նոր մի ին կարդացանք յայտնել ձեզ,»

ՆՕԹԻՐ

ԶՍՂԼՈՒԼ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՀԸ

Եգիպտացի մեծ հայրենասէրին մահը ամէնազգի հայրենասէրներուն մեծ ցաւ պատճառեց։ Մասնաւորաբար մենք հայերս, որ հայրենիքի կարօտով կը տոչորինք. խորապէս ազդուեցանք այս անդարմանելի կորուստէն։

Զաղլուլ, ըլլալով զուտակ հողագործի, իր մաքուր նկարագիրը, բարձր բարոյականը. անընկճելի կամքը և անսպառ կորովը. կը պարտէր հողին և հողագործութեան։ Որովհետև հողն ու հողագործութիւնը ոչ միայն բերք կը հասցնէ. այլ ազգերն են նաև առաքինութիւններու։

Եգիպտական կառավարութիւնը, ողբացեալ հայրենասէրին յիշատակը պանծացնելու և Զաղլուլիզմի ոգին ազգին բոլոր խաւերուն մէջ յաւերժացնելու համար, ուսած է կարգ մը գնահատելի որոշումներ։ Ինձի համար, ասոնց մէջէն էն կարևորը այն որոշումն է. որով կառավարութիւնը հանգուցեալի Էպիտաֆիոյը գիրը գտնուելու հայրենի տունը գնելով, հանրային կալուածներու շարքին մէջ պիտի դասէ

Այս առթիւ մամուլ ուսումնասիրեցի Վաշինկթրնը, նմանապէս հողագործի զաւակ և ինքն ալ հողագործ. որ իր հայրենիքին ազատարար եղած է։ Մաուն Վէրմրչ գտնուող դալարագեղ թաւուտի մը մէջ ամփոփուած իր հայրենի տունը, ամենի կացիներուն համար սրբավայր մընէ։

Այսպէս Զաղլուլի Էպիտանայի հայրենի տունն ալ պիտի ըլլայ ուխտավայր մը բոլոր Եգիպտացիներուն և ներշնչարան մը, ապագայ սերունդներուն համար։

Նուպար փաշա ժամանակին «Ժէլլահի հայր» հռչակուած էր Եգիպտոսի մէջ։ Զաղլուլ փաշա, ասոր բովանդակ ազգին կողմէ կը հռչակուի «Հայր իր հայրենիքին» և ասիկա շատ իրաւամբ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ա. Հ Ա Զ Ա Ն Գ Ը

Բոլոր հայ թերթերուս յաճախ մենք կարդում ենք յօդուածների շարաններ, ուր հայ ժողովրդի ուշադրութիւնն է հրաւիրուում մի ցաւոտ խնդրի շուրջ։

— Հայ երիտասարդութիւնը գազութների մէջ այլասերուում է օտարուհիների հետ կենակցելով, ու նրանցէն առաջ եկած սերունդը կորած է հայ ազգի համար— Այո՛ ցաւալի իրականութիւն է այս, և մամուլն իրաւունք ունի ահազանգ հնչեցնելու։

Դրա կողքին, դրան համազօր ու թերևս աւելի ուժգին ահազանգ ունի հնչեցնելու հայ ժողովուրդը մի ուրիշ վտանգի համար, որ ոչ միայն սպառնում է եկող սերնդների այլասերման, այլ համայն հայ ազգի պատուի անկման։

Այդ հայ կնոջ. հայ որբուհու անկումն է, որի մասով մենք անցնում ենք առաջարքեր։ Անցել է մի տասնամեակ այն օրէն, երբ մենք սթափուած մեզ բանջնջող ահռելի փոթորիկէն, սկսեցինք ի մի հաւաքել խորտակուած նաւի խոշտանգուած բեկորներ։ մեր նահատակ ժողովրդի որբերն ու որբուհիները, առևանգուած գերանի հարներն ու աղջկները։ Հաւաքեցինք, դրինք նրանց որբանոցները, ապահովեցինք նրանց կեանքն ու մի կտոր հացը։ Անցաւ տարը տարին մի ակնթարթի պէս, ու մեր որբուհիները մեծացան. Բնակոդեցին հասունութեան, երիտասարդութեան շրջանը։ Շատերը նրանցէն հեռացան որբանոց եկէն, գտնուեցան ոմանք դուրս, կամ կորքամակ նստեցին գորգերի և ձեռագործի ծանր դազգահների առկ նրանց բաժինն է տքնել, չարչարուել մի կտոր չոր հացի համար։ Շատերը հասուն աղջիկներ դեռ որբանոցների անպատեհ պատերի յետևում էլ չեն բաւարարուում իրենց ունեցածով. նրանք կեանքը, ընդարձակ, կենդանի կեանքն են տեսնում։ Օրն ի բուն սև աչխատանք, ու մի կտոր չոր հացն է որբուհու բաժին։ Սկ նրանց աչքերի առջև, երջանկութեան ծարաւի մատաղ սրտերի առջև դառնում է կեանքը հազար հրապուրանքով ու կանչում նրանց իր բաց գիրկը։

Մնոզներ ապահով կեանք ունեցող կանայք են գայթակղում, ուր մնաց հայ որբուհիները, որ ծնած օրէն զրկանքն են միայն բաժին ունեցել։ Այնքան դիւրաբեկ, այնքան հրապուրիչ է անհումի ճամբան։

Դեռ երէկ էր, որ մենք հպարտութեամբ էինք կարդում Լինչի և ուրիշ օտար ուսումնասիրողների ծանրը հատորներում հայ կնոջ անհամեմատելի բարոյականութեան, առաքինութեան ու հաւատարմութեան մասին։ Դեռ երէկ էր, որհամաչխարհային սատանայական պատերազմի ցանկի մէջ հայ կինը մէկ տակոս անգամ չէ։ Բայց այսօր, ցաւ ի սիրտ պիտի խոստովանենք, որ Բաղդատէն Հալէպ, Հալէպէն Գալիս ու ամեն տեղ ուր հասել է հայ հայ գաղթականների և որբուհիների ոտնայոր շարանը բոլոր կաֆէները, գիշերային զուարճատեղերում և նոյն իսկ պառնկանոցները տաք է դրել հայ կինն ու որբուհին որի հայրն ու խնամակալը այսօր ամբողջ ազգն է մեր։

Որպէսի ցաւ. որպիսի ամօթ և սէկեայ նահապետական առաքինութեան նշանաւոր հայ ազգի համար։

Մեղաւոր է հայ կինը. և մանաւանդ որբուհին... եթէ այո՛, կշիռքը երկու նժայ ունի. մէկ թաթի վրայ որբուհու յանցանքը, միւսի վրայ. հայ երիտասարդի օտարամոլութիւնն ու անտարբերութիւնը. որքան ծանր է մէկի յանցանքը, նոյնքան պատասխանատու է միւսը։

Կեանքն իր բնական օրէնքներն ունի, և ոչ ոք կարող է յեղուել այդ օրէնքներէն։ Մանուկ որբուհին հասունցել է բնակողել է երիտասարդութեան։ Նա բնական պէտք ունի ամուսնանալու, նա պահանջ ունի իր սեփական ընտանիքը կազմելու, կեանքից իր բաժինն ստանալու։ Ու՞վ. ո՞վ պիտի լիներ հայ որբուհուն վերցնողը, նրան ընտանեկան առաքինի յարկ տուողը, եթէ ոչ հայ երիտասարդը։

Բայց այսքան տարիների ընթացքում քանի՞ ամուսնութիւններ են կատարուել որբուհիների հետ. քանի՞ տարաբախտ աղջկներ են կարողացել ընտանիք կազմել. սիրող սիրտ և սեփական անկիւն ունեցել. աւա՜ղ, շատ քիչերը...

Եւ արդեօք հայ որբուհին, որ ստեղծ է առաքինի մօր կաթով, որ դեռ չի մոռացել ի՛ ազնիւ մայրը կորպարանք, գոնէ և իրենիկ չպիտի՞ լինէր թէկուզ ամենամեստ ընտանեկան կեանքով. եթէ նրան այդ հնարաւոր անկիւնը տուող լի էր։ Ես կասկած չունեմ։ Ցիշում եմ մի հարսանիք սրանից մի երկու ամիս առաջ, որին ես ներկայ եղայ։

Պատուարժան Պ. Ղ. Ղարիկեանը սրտի անհուն գորովով պսակեց իր խնամքի տակ գտնուած որբուհիներէն մէկը յարգելի Պ. Գ. Դայեանի հետ։ Ամենի ուրտառուչ և միևնոյն ժամանակ ուրախութեան զգացմունքով սիրտդ պարբրող հարսանիք ես չէի տեսել բնաւ։

Որբուհի, որ դեռ չի մոռացել հարազատների առեան լեռը, որի աչքերը դեռ չեն հաւատացել փոթորիկի աղէտաժուղջի ետևէն ցոլացող լոյսերին՝ կարմիր ու կանաչ նրբոտ կապած, ճերմակ մշուշի միջով, որպէս փոթորիկէն ապաքինուած անվարժ աղաւնի, իր կեանքն ու միրարն յանձնած մի արժանաւոր երիտասարդի համարձակ քայլում է իր վարուժանի հետ դէպի համեստ բայց երջանիկ ապագայ։ Եւ նրանք... Իսկ նրա հարիւրի չափ քոյրերը նոր որբանոցում, իսկ ուրիշ հազարաւորները դեռ որքա՞ն, դեռ որքա՞ն պիտի սպասեն իրենց վարուժաններին։ Արդեօք վարուժանները պիտի չուտ հասնի՞ն և դէպի բոյն առաջնորդեն այդ անտեղ աղաւնիներին, թէ սպասումէ լուսանան, մի այլ ճամբայ պիտի բռնեն և ընկնեն ապականութեան անդունդը։

Ո՞վ, ո՞վ պիտի ամայէ վաղը. երբ անբարոյութեան ցանկերի մէջ առաջինն տեղը հայ կինը բռնէ։

Հայ երիտասարդը ամուսնանալով որբուհու հետ երկու գործ պիտի կատարէ։ Նախ իր տունը պիտի տանի հայախօս ազգային ոգով կրթուած կին, պիտի տայ իր ապագայ զաւակներին հայ մայր և երկրորդ պիտի փակէ ուղիները անկման հայ աղջկայ առաջ և փրկէ ազգի պատիւը։

Մեր ազգի. կնոջ պատիւն է վրանի առաջ, և Թող հնչէ ահազանգը ուժեղ զոլանջներով ու Թափանցէ հայ երիտասարդների սրտերը հարսանիքի, փրկութեան կանչը։

ԷԼԼԷՆ ԲՐԻԶԱՆԴ

ՄԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵՒ

Սիուֆին հազիւ 20 վայրկեան հեռաւորութիւն ունի քաղաքէն։ Դամասկոսի ծանօթ դէպքերու պատճառով Պէյրութ հաստատուած մեր մաս մը հայրենակիցները վրանաքաղաքի կարգ մը խզկիներուն քաղուելէն վերջ պատկան իշխանութեան կողմէ հոն փոխադրուեցան, ուր կապրին ժամանակէ մը ի վեր։ Այս ունգործ և թշուառ հայերուն վիճակը սմսռուսալ տաքերուն հետ անտանելի ըլլալու աստիճան ծանրացաւ։ Զուրկ նիւթական հնարաւորութիւններէ՝ անոնք կը հիւծէին ցարդ, բայց վրայ հասնող հիւանդութիւններ եկան պակասը լրացնել։ 130 հոգիի վրայ մօտաւորապէս իններսուն հոգի արդէն մայրիաէ վայրկուած՝ վրաններու տակ կը տքայ, ներկայացնելով հիւանդութեան և չքաւորութեան ամենատխուր և սրտաճմլիկ պատկեր մը։ «Թշուառութիւնը աննկարագրելի է, կը պատմէ մեզ Տօքթ. Գ. Վարդապետեան, որ ամսոյս մէկին ինքնաբերաբար այցելած և անձամբ մաս մը քինինի ներարկումներ կատարած է։ կազմակերպուած աշխատանք մը պէտք է, առաջքը առնելու համար այս խեղճերուն սպառնացող մահուան, ստոյգին վտանգին», կ'ըսէ յոյգելի Տօքթորը։

Այս մասին վրանաքաղաքի Առաջնորդին մօտ մեր կատարած քննութիւնները և ստացած կողմնակի լուսաբանութիւնները ցոյց տուին որ Ազգային մարմիններու կողմէ յարդ դիմումներ եղած են պատկան իշխանութեան մօտ մեր հայրենակիցներուն ֆիզիքական գոյութեան սպառնացող վտանգը չէզոքացնելու համար, բայց կազմակերպուած և զօրաւոր ոչ մէկ աշխատանք կատարուած է։ Եթէ չըլլար Նիր Իսթ Բրիֆի կողմէ ընծայեալ ուսափոքրիկ օժանդակութիւնները, պէտք է ըսել որ մեռնող չորս անձի տեղ մինչև հիմա քսանով, երեսունով մահացողներ պիտի ունենայինք։

Այս թշուառ պատկերին առջև տխուր խորհրդածութիւններ չենք ուզեր ընել, ոչ ալ շեշտել թէ որ մարմինին կ'իյնար օժանդակութեան առաջին պարականութիւնը, միայն անհրաժեշտ կը գտնենք։

Ա.— Այս խեղճերուն մայրիք այս վայրէն այլուր փոխադրուելու անմիջական անհրաժեշտութիւնը։ և Բ.— ժամառաջ օգնութեան ցանց նախումբի մը կազմակերպութիւնը, (եթէ կարմիր խաչը չի կրնար ընել այդ) որպէսզի անհրաժեշտ դեղերու հայթայթումով առաջքը առնուի յամր կոտորածի մը որուն ենթարկուելու վրայ են Սիւիֆիի մեր դժբախտ բեկորները։

Մեզ կը թուի թէ Պէյրութի հայութիւնը իր աչքին առջևն կատարուելիք սպանդ մը արգիլելու չափ սիրտ և հպարտութիւն պիտի ուզէ ունենալ։

ՕՁԻՐ ԵՒ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ աշնան Ֆիլատէլֆիայէն Սրեւան կ'երթայ բնիկ Սարբերդցի Կարապետ Սիմօ եան, հեռը տանելով իր 45 տարուան քրտնաջան բանուորութեան խայողութիւնը 5000 տոլար, այնտեղ տուն մը շինելու և բնակելու մտադրութեամբ։ Կարապետ Սիմօնեանի այս վիճակին ծանօթ երեք Գոլսցիներ, Գրիգոր Սաղըրեան, Տիգրան Գարուիշեան և Գաբրիէլ Գրիգորեան, Մայիս 4 ի կէս գիշերին, զինուորական նշաններով և ատրճանակներով զինուած, անոր բնակարանը կ'երթան և որպէս ոչէ խաղներ, մաքսանենգ ապրանք փնտռելու պատրուակով կը խուզարկեն տունը և կը պահանջեն Սիմօնեանէն ունեցած դրամը և ոսկիները։ Սարսափի մատնուած Սիմօնեան կը յանձնէ 4500 տոլար և ատրճանակը։ Ի վերջոյ հաշուելով որ Սիմօնեան կրնայ զիրենք ճանչցած ըլլալ, կեղծ չեկիստները դաշունահար կը սպաննեն տանուտէրը ու կը հեռանան։

Երկու օր վերջ ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ ոճրագործներէն Գաբրիէլ Գրիգորեանը, որ կը խոստովանի իր ոճրագործակցի ժիւսները կը յանձնէ փախչիլ։ Այսօր 6 ին դատարանը քննած է ոճրագործին դատը, և որոշած է գնդակահարել զայն։

ՔԱՂԱՔ. ԼՈՒՐԵՐ ԵՒ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՊՈՂՊԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոն.— Բրիտանական պողպատի գործարանատէրերը, Եւրոպական պողպատի Անգլիա մուտքը արգիլելու համար, որոշեցին գիներու վրայ զեղչ մը կատարել, անոնց որոշեալ ժամանակամիջոցի մը համար Բրիտանական պողպատ միայն պիտի ուզեն գնել։ Կը կարծուի թէ այս միջոցէն պիտի ընդհանրանայ նաև միւս արտադրութիւններու վրայ

ՍՄԵՐԻԿԵԱՆ-ՔԱՐԻԻՂ

Նիւ-Եորք.— Ներքին գործոց նախարարութեան պետական խորհրդականը յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգաց մէջ քարիւղի գերարտադրութիւնը ազգային աղէտի մը հանգամանքը առած է։ Արտադրութիւնը նուազեցնելու համար օրինագիծ մը կը մշակուի։

ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻՆ

Հռոմ՝—«Սթէֆանի» հնեռագրական գործակալութիւնը, Նաֆուսի հոդերուն Իտալիոյ ձգուելուն ի նպաստ Իտալական ապաստիներու կողմէ Ֆրանսական սահմանագլուխին վրայ ցոյցեր կատարուած ըլլալու լուրը կը հերքէ։

ՍՈՎԻԷԹԱԿԱՆ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուա՝—Անգլիոյ հատուցեալ գործող լրտեսներու կարեւոր կազմակերպութիւն մը երեւան հանուեցաւ Լենինկրատի մէջ, 25 հոգի ձերբակալուեցան։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Ժընէվ.— Ազգերու դաշնակցութեան խորհուրդը բացաւ իր նիստը, եւ ուսումնասիրեց Տանցիկի մէջ Բոլոնիական ռազմանիւթերու մթերանոց մը բանալու ծրագիրը։

Յունական կառավարութիւնը Պ. Փոլէթիսի տեղ նոր պատգամաւոր մը պիտի նշանակէ նոյն ժողովին համար։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՊՕԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փարիզ.— Վրաստանի մամուլի դիւանը կը տեղեկացնէ թէ Սովիէթները վերջերս խստացուցած են իրենց խժդժութիւնները։ կը կատարուին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եւ շատերը վրաստանէն դուրս կ'ախտորուին։ Բազմաթիւ քաղաքացիներ եւ գիւղացիներ զինուորական դատարանի յանձնուեցան։

ՃԱԲՈՆ ԻՐ ՈՅԺԵՐԸ ԵՏ ԿԸ ԿԱՆՉԷ

Թոքիո.— Պատմութիւնը կը հաղորդուի թէ Ճաբոնի կառավարութիւնը որոշած է մօտ օրէն Շանթանկի մէջ գտնուող իր ոյժերը եւ կանչել։

ՉԷՐՔԷՍ ՀԱՇԻՄ ՍԱՄԻ ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Կ. Պոլիս. Չերքէս Հաճի Սամի՝ որ անկախութեան պատերազմէն վերջ Թուրքիայէն արտաքսուած էր որպէս պետութեան Թշնամին, ցամաք եւ Փոքր Ասիոյ արեւմտեան ծովին վրայ, ապակայն ան ձերբակալուեցաւ ոստիկան զօրաց կողմէ։ Իր վրայէն գտնուած թղթերէն կը հասկցուի թէ ան ներկայ կառավարութեան անդամներուն դէմ մահափորձեր պիտի կազմակերպէր։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՔԱՐԻԻՂԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔԱՐԻԻՂԸ

Լոնտոն.—«Տէյլի Մէյլ» թերթը վր գրէ որ Անգլիոյ բոլոր քարիւղի ընկերութիւնները կը բանակցին ծրագրի մը մասին, որ ուրամ Սովիէթներու կողմէ առանց փոխհատուցումի գրաւուած նաւթահորերէն եկող քարիւղին Անգլիա մուտքը պիտի արգիլուի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՂՄԷ ՈՍԿԷՂԷՆ ԳԻՐՔ ՄԸ ԿԸ ՆՈՒԻՐՈՒԻ ԱՆԳԼԻՈՅ

Փարիզ.— Փարիզի թաղապետութիւնը մեծ հանդիսաւորութեամբ, Ֆրանսայի կողմէ ոսկեղէն գիրք մը յանձնեց Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Մր Օրթէն Զ մպրլէնի, ի ներկայութեան Պ. Պ. Պրիանի, Տումէրի, Սարրոթ, եւ դիւանագիտական, զինուորական, քաղաքական, գրական աշխարհին պատկանող շատ մը բարձր անձնաւորութեանց։

Պ. Զէմպրլէն իր շնորհակալութիւնները յայտնեց, Պ. Պրիանի վերջին ճառին ակնարկելով, յայտնեց թէ ինք եւ իր հետ ամբողջ Անգլիան կը ցանկան եւ կը մաղթեն որ Ֆրանսո-Անգլիական հաւերաձխութիւնը յաւերժանայ աշխարհի խաղաղութեան համար։

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պարէյլի՝— Հնդիկներու մէկ ցնցին առթի սոսկալի կռիւներ տեղի ունեցան, որուն ընթացքին սպաննուեցան 12 հոգի եւ վիրաւորուեցան 96 հոգի։ Բախումը սկսաւ երբ հնդիկներու թափօր կ'անցնէր մզկիթի մը առջեւէն։ Կացութիւնը այնքան ընդարձակեցաւ որ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ ամբոխին վրայ, եւ դէպքին վայրը բազմաթիւ պահեստի ոյժեր դրկել պէտք եղաւ կարգը վերահաստատելու համար։

ՅՈՅՆ ԲԱՆԱԿԷՆ ՆԵՐՍ

Աթէնք՝— Չինուորական յանձնաժողովի մը որոշման համաձայն բանակէն 400 սպաներ դուրս ձգուեցան որպէս անկարողներ։ Այս սպաներուն մէջ կը գտնուին այնպիսիներ որոնք յանախ քաղաքական դատադրութեանց մասնակցած են։

ԱՆՁԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Լոնտոն՝— Արտաքին գործոց նախարարութիւնը մերժեց Համայնավար երեսփոխան Սաֆլաթվալայի անձագիր տալ։

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՒՉԵՐ

Փարիզ.— Սեպտ. 5 էն մինչեւ 10 զինուորական մեծ ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան Լորէնի մէջ՝ զօրավար Վէյգանի ղեկավարութեամբ։

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Տօքթ. Խոսրով Թիւթիւնճեանի

Ընկերակցութեամբ ծանօթ փաստաբան եւ Պէյրութի նախկին հարցաքննիչ դատաւոր

Մէջ **ԱԶԻԶ ԷԼ ՀԱՇԷՄԻ**

Կ'ստանձնէ ամէն տեսակ առեւտրական-քաղաքացիական դատեր, ինչպէս նաեւ վարչական ներկայացնելիք վէճեր։

Կը պատրաստէ աղերսագրեր, դիմումնագրեր եւայլն Ֆրանսերէն, արաբերէն, թուրքերէն եւ հայերէն լեզուներով։ Կը կատարէ նաեւ թարգմանութիւններ

ԲԱՐԵԽԻՂՃ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔ

ԶԱՓԱՒՈՐ ՎՃԱՐՈՒՄ

Գործառնութիւնները կ'սկսին Սեպտեմբեր մէկէն.

Դիմել Խան Անթուն պէյ, *նախկին փոստատան դիմաց, ամէն օր ժամը* 10—12 *և* 3—6։

Գրաւոր Դիմումները կատարել հետեւեալ հասցէով՝

Dr Tutundjian. 13. Rue de l'Armée
Beyrouth

Յայտարարութիւն

Պէյրութի Ազգ. Վարժարանի Աղջկանց բաժնի համար կուզուի մնայուն Ֆրանսերէնի մասնագէտ ուսուցիչ մը։ Դիմել *Ազգ. Վարժ. Հոգաբարձութեան։* *(ԿՆԻՔ)*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ

ԱՒԵՏԻՍ ԱԶԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԻՄ ԳԻՐՔԸ

Գին 100 ս. դ. Դիմել «Ազգակ»ի

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հայ տատմնաբոյժներուն

Անակնկալ կերպով մեկնումի առթիւ, տեղւոյս մեր վաճառատունը պիտի փակենք մօտ օրէն. հետեւաբար օգտուելով առիթէն, այժմէն գնեցէք ձեր պէտք ունենալիքը որ պիտի ծախենք մեզի արժած գինով։

Հասցէ.— Պապ Իսթրիս Immeuble Daouk No 6

ՊԱԼՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՔԷԼԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՁԵՌԱԳՐԾՔՆԵՐԸ

Էահլէեն մեզ կը գրեն որ ոգոստոս 19 ին Օթէլ Դաւրիի մէջ ցուցադրուած են Քէլէկեան Յորբանոցի սանուհիներու կողմէ պատրաստուած ձեռագործներ։ Ցուցահանդէսին նախագահութիւնը ստանձնած է Հիբանանի Երեսփոխանական ժողովի նախագահին կինը՝ Տիկին Մուսա պէյ Նամուր։ Ձեռագործներու ցուցադրութիւնը տեւած է երեք օր եւ վաճառուած են 814 ս. ոսկի արժէքով ձեռագործներ, սոյն գումարին շատ բաժնուած է ձեռագործները պատրաստող սանուհիներուն։

ՆՈՐ ՔԱՂԱՆԱՅԱՑՈՒՆԵՐ

Լիբանանի վիճակին բանանայական պէտքերը լրացնելու համար թեկնածու ներկայացած հինգ հոգիներու օրինական քննութիւնները Տ. Եփրեմ Ծ. վրդ.ի կողմէ կատարուած եւ տեղեկագիրները Ն. Ս. Օծութիւն Վեհ. Կաթողիկոսին ներկայացուած ըլլալով կ'սպասուի անոնց ձեռնադրութեան։

ՎՐԱՆԱՔԱՂԱՔԻ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԱԶՄԸ

Ս. Խաչ եկեղեցիի թաղական խորհուրդը Քաղաք. ժողովի կողմէ տրուած հրահանգի համաձայն վերակազմած ըլլալով՝ դիւանը կազմուած է յանձին հետեւեալներու.

Տեսուչ՝ Գաբրիէլ Գասարճեան ա. ատենապետ, Բիւզանդ Քէհեաեան բ. ատենապետ, Սուրէն Զարգճեան ատենադպիր, Խոսրով Սեդրակեան գանձապահ, Յովհաննէս Սլեֆսանեան Պետրոս Մելքոնեան եւ Պետրոս Գափլանեան խորհրդականներ։

ՊԱՌԱՒ ՄԸ ՀԱՆՐԱԿԱՐԻՔԻ ՏԱԿ

70 տարեկան Բահմի Ալի Անճան անուն պառաւ կին մը Գափիւսինճերու եկեղեցիին մօտ հանրակարի տակ մնաց եւ ծանր վիրաւորուցաւ, յուսահատական վիճակի մը մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ուր հազիւ հասած մեռաւ. հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Քասքէլ քննութիւն կը կատարէ։

Պառաւը կը ձգէ շուրջ 10,000 հնչուն ոսկիի հարստութիւն մը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂ ՄԸ ԿՍՊԱՍՈՒԻ

Անգլիոյ Միջերկրականի նաւատորմիղ նաւաբաժին մը Մալթայէն դէպի Սուեզ պիտի ուղեւորի եւ պիտի այցելէ Պէյրութ եւ Տրիպոլի։ Կը կարծուի թէ նաւաբաժինը պիտի բաղկանայ երկու յածանաւերէ եւ վեց ընդծովեաներէ։ Նաւաբաժինը մէկ շաբաթ մը նաւահանգիստը պիտի մնայ։

ԿՆԿԱՆ ԵՐԵՍԷՆ

Անցեալ գիշեր Ժորժ Պարսոյլ անուն մէկը լուրջ վէճի բռնուեցաւ իր ընկերոջ հետ անոր հոմսնուհիին պատճառաւ։ Կնկան շուրջ հարցուփորձեց Թուֆիք Այուպ անուն խանութպանի մը որ իրեն չտուաւ պատասխաններ միայն։ Ժորժ զայրոյթէն, որ իր գազաթնակէտին հասած էր խաբեց իր ատրճանակը եւ պարպեց խանութպանին վրայ որ մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ։ Ոճրագործը փախաւ։ Հարցաքննիչ դատաւոր Շէյխ—Ուֆրամ Ազար խնդիրը կը քննէ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ԴԱՒԱԴՐԵՆ

Պուսաբէս՝— Ձերբակալուեցան 50 համայնավարներ որ յեղափոխական մեծ շարժում մը կը կազմակերպէին անցեալ յուլիսին Վիէնայի մէջ եղածին նման։

Գաւառներու մէջ եւս եղան բազմաթիւ ձերբակալութիւններ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցանենք, յարգոյ ծնողներու որ Պէյրութի Երկսեռ վարժարանի 1927—1928 դպրոցական տարեշրջանի մուտքի նախագրոյթիւնները պիտի սկսին Ներկայ ամսոյ 20 ին, և պիտի տեւէ չև ամսոյ վերջը։

Հոկտեմբեր 1—4 տեղի պիտի ունենան Նորեկ աշակերտներու մուտքի քննութիւնները, իսկ 5 ին պիտի սկսին կանոնաւոր դասախօսութիւններ։

Ամէն անոնք որ վերոյիշեալ թուականէն յետոյ պիտի ներկայանան արձանագրուելու, պիտի վճարեն իր յաւելուածական գումար հոկտ. առաջին շաբթուան համար 50 ս. դահեկան, երկրորդ շաբթուան համար 100 և երրորդ շաբթուան համար 150 ս. դահեկան։ Այս թուականէն վերջ ներկայացող ոչ մի աշակերտ բացարձակապէս վարժարան պիտի չընդունուի։

Հոգաբարձութիւն

THE EASTERN EXPRESS

ՀԱՐՈՒՍՏ ԸԼԼՍԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ

50 ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԴՈՒՇԵԿԱՆՈՎ 4000 ԵԳԻՊՏ. ՈՍԿԻ ՇԱՇԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑԸ

Անոնք որ կը փափաքին ամիսը 50 Ե. ռանեկանով իրենց քօղ իրենի մը Ե. իր բոլոր շահերուն տէր ըլլալ, թող գիմեն The Eastern Expressի բրդհ. գործակալ Յակոբ Վարդերեսեանի, Ալքիրի Ֆրանսայ 37, վոսարկդ թիւ 759։

Օգտուելէք այս բացառիկ և էքսնսմիք առիթէն։

ՊԱՆԴՈԿ ԼԻԲԱՆԱՆ

ԶԱՀԼԷ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ Յ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Կեդրոնի վրայ եւ գեղեցիկ մօտ, լաւագոյն դիրք, բոլորովին նոր ու նուաստաւոր կահաւորում։

Զանկէի միակ եւ լաւագոյն հայկական պանդոկը, ճոխ Ամերիկեան եւ Եւրոպական սենեակներ, անթերի սպասարկութիւն, չափաւոր գին։

ՏՕՔԹ. Ա. ԳՕՆԵԱԼԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԺԸՆԷՎԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

ԲԱՐԻԶԻ ԵՒ ՊԷՐԼԻՆԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԷՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Աչքի, ականջի, քթի եւ կոկորդի ճիւանդութեանց

Ընդուն. ժամեր 9—12,30. 3—5,30, Կուրս փողոց

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆ

-Ա պէլ-

կը պատրաստէ մեծ խնամքով նորաձեւ լոյսերով գեղարուեստական նարազան լուսանկարներ մեծադիր նկարներ եւ քարթ փոսթալներ

Արուեստը իրագործած է Փարիզի մեծագոյն արուեստատան մէջ

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Դիմել ծովեզերք Զէյթունի փողոց

(9 avenue des Français)

ՏՕՔԹ. Վ. ՓՕՓՈՒԳԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ներքին և վիներական հիւանդութիւններու։—

Իր դարմանատունը փոխադրած է Պապիարիա, Հիշդ Խաչագուբեան դեղարանին դիմաց։ Պր. Էլի Հաճատի շէնքին Երդ յարկը։—

Ընդ. ժամեր 9—12 եւ 3—6

Երեքշաբթի օրերը 9—12 առաւօտեան հիւանդներուն համար։—

Հիւանոց Օթէլ Պաղտատ

ՊԷՅՐՈՒԹ ՆԱԻԱՀԱՆԳՍՏԻ ԿԱՅԵՐՍՆԻՆ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԿԻՑ

Ելեքտրականութեամբ լուսաւորուած և որ կարասիներով ծովահայեաց սենեակներ, մատչելի գիներ, լաւ սպասարկութիւն, տաք և պաղ Հուրի բաղնիք և ընտանեկան մասնաւոր բաժիններ։ Նաև դիւրութիւններ կ'ընծայէ ճամբորդներու, կը հայթայթէ նաւային տոմսեր և կ'առաջնորդէ մինչև նաւ։

ՏԷՐ և ՏՆՕՐԷՆ

ՈՍԵՓՈՆ. ՏԷՐ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ.

ՄԷԶՕՆ ՊԼԱՆՇ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

(10 ԱՎԸՆԻՒ ՎԷՅԿԱՆ, ՊԱՊ-ԻՏՐԻՍ, ՊԷՅՐՈՒԹ)

Կ'ստանձնէ պատրաստութիւնը ամէն տեսակ հայկական ձեռագործներու, սեղանի ծածկոցներ, անձեռոցներ, մահճակալի ծածկոցներ, վարագոյրներ, կանանց յատուկ ամէն տեսակ ասեղնագործուած շրջազգեստներ և ճերմակեղէններ, կանանց և արանց ասեղնագործուած թաշկինակներ եւ այլն եւայլն։

Ապսպրանք կ'ընդունինք Սիւրիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներէն։

GRASHAM

LIFE ASSURANCE SOC. LIMITED

Ապահովագրուեցէք Անգլիական հանրածանօթ Կրէշամ ընկերութեան, եթէ կուզէք ապահովել Ձեր և Ձեր ընտանիքին ապագան։

Դիմել՝

Մ. Յ Պողոսեանին

Պ. Ֆիլիպ Տէրունեանի վաճառատունը

Կուզէ՞ք եղանակի յարմար նաշակաւոր հագուստներ ունենալ, դիմեցէ՞ք

ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ և ԹԷՎՐԻԶԵԱՆ

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ — ՍՈՒԳ ՍԸՐՍՕԳ ԹԻՒ 15 —

Ուր պիտի գտնէք ամէն կարգի նորաձև հագուստներ, թէ պատրաստ և թէ չափի վրայ։

Կերպասեղէնի և քթանի ճոխ տեսակ, չափաւոր գիներով։

Ունի նաև շապկագործութեան ճիւղը, ուր կը պատրաստուին ամէն կարգի եւրոպական շապիկներ և օձիքներ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ.

Գ. ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՒ ԵՂԲԱՐՔ

ԿՕՇԿԱԿԱՐ

Վերջին նորաձեւութեանց և ամէն տեսակ ճաշակի համաձայն կը պատրաստուին արանց և կանանց կօշիկներ, մաքուր, դիւցազկուն և խիստ լաւ ապրանքներով։

Գիները չափաւոր են։ առաջին անգամ դիմողներու մասնաւոր զեղչ։ Հասցէ՝

Կուրս Փողոց

Թիւ 136 Պէյրութ

ՔԻՒՐԱԼ

ԾՈՎԱՀԱՅԵԱՑ ԵՒ ՕԴՅԱՍՈՒՆ ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԻՔՔՈՒ

ԹԱՏՐՈՆ - ՍՐՃԱՐԱՆ - ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ԿԸ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԷ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ ԵՒ ՁՈՎԱՑՈՒՄՔԻՉՆԵՐ ԽԻՍՏ ՄՏՔՈՒՐ ԵՒ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ունի առանձին ճաշարանի բաժին. թապլսօր ճաշ՝ 50 Ս. Դ.

ընթրիք 60 Ս. Դ. ճաշի տպօնրման ամսական 1200 Ս. Դ

ընթրիքի տպօնրման Ս. Դ. ճաշ եւ ընթրիք ամսական 2300 Ս. Դ.

Ունի ընդարձակ թատրոնի սրահ մը՝ լուսազարդուած ելեքտրական բանմութիւ լամբերով, որ վարձու կը տրուի ճերկայացումներու։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիսկատար գրացուցակ Պալենց Գրատան 1927.—

Ֆրանսերէնէ հայերէն գրպանի Ա. Բ. պրակը (32 էջ). հեղինակ Մեսրոպ Նուպարիան։ Հրատարակութիւն Պալենց Գրատան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թորոս Սուխճեան կը փնտռէ իր փեսան Սերասատացի Գրիգոր իսկ Գասակէօզեանը, որ Փարիզ եկած ըլլալը կը կարծուի. գիւղացիներէ կը խնդրուի յայտնել Պէյրութ փոստարկղ թիւ 167 հասցէին։

*** Էլիսոն Աւետիքեան կը փնտռէ իր քեռին Տիգրան Սարաֆեան, որ կը կարծուի ըլլալ Պուենոս Այրէս։

«Հայրենիքէն կը խնդրուի արտատպել։

ՀԱՅ ՄԱՐՄԱՐԱԳՈՐԾ

Բիւ Ֆաժաս, Միւսէվէրի նոր էնճիին նիստ դիմացը, թիւ 163 խանութը. հաստատուած է մարմարագործ Յարութիւն Փանոսեան, որ ունի եւ կը պատրաստէ ամէն տեսակ մարմարէ գերեզմանարներ, մօպիլիայի տեսակներ, խորանարներ, փորագրութիւններ եւայլն եւայլն։

Խիստ ընտիր գործ եւ դիւրամատչելի գիներ։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ

6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1927

Եգիպտ. ոսկի ս. դ.	632
Սթերլին	614
Ֆրանք	127
Օսմ. հնչ. ոսկի	553
Ֆրանս. » »	480
անգլ. » »	612
Թրքական բղդր.	63
» » Գ. Օ.	105
» Արծաթ մէճիտ	52
Սուրիական ոսկեդրամ	18,05
Դր. Ֆրանս. 1888 ս. դրմ.	30,75
» 1902 »	17.00
» 1911 »	15.00

Սէֆերեան եղբարք

Թելեֆոն 1—38

ԿՍՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐՈՄԵՑԷՔ

—ԱԶԴԱԿ—

ՀԱՅԱՔԵՐԸ

ՏԷՐ և ՏՆՕՐԷՆ Հ. ՊԱԼԵՆՑ.

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓԽԱՆ

Վ.Ա.ՀԱՆ Վ.ԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ

Սպանութեան Դատավարութիւնը

Մէքր Ֆապէէ փոյթեց մեր վրկաներուն քով կարգ մը փոքրիկ սխալներ բռնել և անոնց արժէքը նուազեցնել։

Վկաներէն մի քանիները չկրցան փոքրցի մը հիշատ երկայնութիւնը որոշել։ Ուրիշներ չկրցան ճշտել թէ թէ զէնքերը լոյսը մարելո՞ւն պէս արձակուեցաւ թէ մէկ երկու վայրկեան յետոյ։ Եթէ քիչ մը գաղափար ունենանք անհատներու հոգեբանութեան վրայ, պիտի տեսնենք որ այդ փոքրիկ սխալները շատ սովորական բաներ են։

Վերջապէս Աղազարեան զինք ծեծողներուն սպառնացած չէ՞. «Կարիլ մը արիւնը ոչինչ է եւայլն։ ան կատարեց իր սպառնալիքը։

Գ. Նախագահ, մենք Ս. Գողոթ երկրին մէջ կը բնակինք։ Ս. Գողոթ ըսած է. «Եւ կը հաւատամ այն կրօնքին որու առաքեալները ինքզինքին ոնրիշներու համար կը զոհեն։ Առանց անձերու զոհողութեան մարդկութիւնը չի ազնուանար։ Աղազարեան խոնարհագործ երբեք ճոչմարիտ առաքեալ մը չէ քանի որ ան ուրիշներու մահուան մէջ կը գտնէ իր եսին գոհացումը։

Եթէ կուզենք որ հայ գաղութը այս երկրին մէջ դառնայ շնորհաւոր տարր մը և լծուի մեր երկրին բարգաւաճման գործին, պատժենք ուրեմն բոլոր անոնք որ կազմակերպութեան համբուն վրայ գտնուող տարրերու և երկրին խաղաղութիւնը կ'աշխատին վրդովել։ Ցանուն արդարութեան, Տէր Նախագահ, կը պահանջեմ չարագոյ ծներուն պատժուիլը։

Մէքր Քամիլ Էսատէի այս յուզիչ և գեղեցիկ ճառէն վերջ հեռագրեցէք խօսք առին յանցապարտներու պաշտպան փաստաբաններ Սէքր Տիւպրիէլ, Մէքր Ֆապէէ, Մէքր Սաուտա և Մէքր Խալիֆ, որոնք ջանացին հակասութիւններ գտնել ոդրաց եայ Վահան Վարդապետեանի վկաներու տուած վայրութեանց մէջ։

Նախագահը վերջին անգամ ըլլալով հարցուց ամբաստանեալներուն թէ արդեօք իրենց փաստաբաններու բացատրներուն վրայ աւելցնելիք բան մը ունէի՞ն։ Անոնք բոլորն ալ պատասխանեցին. «Ո՛չ։ Միայն առեանի արդարութիւնը կը խնդրենք։»

Դատաւորներու 10 վայրկեան տևող խորհրդակցութենէն վերջ, նախ. Գ. Շէֆյար յայտնեց որ դատավարութիւնը վերջ գտած է և որ վճիռը պիտի արուի երկուշաբթի 31 յուլիս առաւօտեան ժամ. 11 ին։

Երկուշաբթի առաւօտ, հայերու և օտարներու աննախընթաց բազմութիւն մը փութացեր էր լսելու արուելիք վճիռը։ Ժամը ճիշտ 11 ին, հանրաւոր ասորական զինուորներու կողմէ և չղթայակապ դատաւոր առաջնորդուեցան ոճրագործները։ Նախագահ Գ. Շէֆյարը, շրջապատուած իր խորհրդականներով մուտք գործեց սրահէն ներս, և հրաւիրեց յանցաւորները ոտքի կանգնիլ լսելու համար տրուելիք վճիռը։ «Մէքրուն Ղազարեան, Կառապան Նիկողոս եւ Աբրահամ Թոմարզարեան, իբրեւ ոճրագործ Վահան Վարդապետեանի սպանութեան, մահուան կը դատապարտուին։ Բայց եղեռնագործ ասեանը կարգ մը մեղացուցիչ պարագաներ գտնելով, այս մահավճիռը կը փոխի 15 տարուան տաժանակիր աշխատանքի եւ 25000 ս. ոսկի տուգանքի, իբրեւ փրկագին ոչնչացեալի որբերուն։

Ոճրագործները չղթայակապ սուինաւոր ասորական զինուորներու հսկողութեամբ քանդ տարուեցան։

Վերջ

ՀԱՍԱՐԱԿ ՆՕՏԵՐ

ՀԱԼԷՊ ԵՒ ԻՐ ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ

Ա.

Հալէպը 250000 բնակչութեամբ և արևելեան ճաշակով կառուցուած քաղաք մըն է. որ իր գոնուի ծովէն 20 ժամ հեռաւորութեան վրայ և Սուրիոյ ամեն վերջին ծայրագաւառը։ Եթէ Պէյրութ Բնակատենք Սիւրիոյ արևմուտքը ներկայացնող առաջին քաղաքը, Հալէպը պէտք է ընդունիլ արևելքի սրտայայտիչը։

Տարինելու հոլովումը շատ քիչ բան կրցած է փոխել այս քաղաքի արևելեան բոլորէն։ Դէպի քաղաքակրթութիւն անոր ունեցած յառաջդիմութեան միակ ակնարաղխ երեւոյթը, Սգեզէէ Սիւլէյմանիյէ և Ճէմրիէ թաղերու մէջ նոր շէնքերու շինութեան մեծ ձեռնարկներն են, որոնց շնորհիւ կարելի եղած է նորաճաշակ տուներով և ընդարձակ փողոցներով օժտել այդ թաղերը։ Իսկ ներքին թաղերն ու բնակչութիւնը կը մնան այն, ինչ որ էին տարիներ առաջ։ Քաղաքի բոլոր մասերուն մէջ, իւրաքանչիւր յայլափոխդ կը հանդիպիս անապատաբնակ արաբներու յաճուկ տարօրինակ տարազներով բազմաթիւ մարդերու և կիներու, որոնցմով լեցուն են Հալէպի թաղերն և սիւքէմանելէն սկսած մինչև սլճարաններ։ Հրապարակային տեղեր դեռ կան գոն կը մնան 20 սանթիմ բարձրութիւն ունեցող աթոռներով և երկայնավիզ կկլակներով լցուած։ Ցրտի ցրտերը, որոնք նշանակուած են մանաւանդ իրենց արբեցական սուրճերով։ Շատ հազուադէպ է կարելի է հանդիպիլ իգական սեռի նման հրապարակային վայրերու մէջ։

Վերջերս պելճիքական հանրակառքի ընկերութեան Սիւրիոյ պետութեան հետ ունեցած հաւ ձայնութեան շնորհիւ, մօտ ատենէն քաղաքը պիտի օժտուի հանրակառքի ցիզուրումներով և ելեքտրական լոյսով, ինչ որ շատ զգալի և մեծ պակաս մըն էր Հալէպի համար։ Աբդէն [illegible] դրուած՝ Շամ կայարանէն մինչև Պապիլ Ֆարաճ։ Մինչև 1927ի վերջերը որոշուած է լմնցնել առաջին գիծը, որ պիտի երկարի մինչև կառավարութեան շէնքը։ յառաջիկայ տարուան ընթացքին պիտի աւարտին Պապիլ Ֆարաճի. Թէլէյլ. Համրաթէ և Պապիլուճի՛ն գիծերը։ Նըմանապէս բնակերութիւնը սկսած է Պաղտատի կայարանին մօտ շինութիւն հարակառքերու կեդրոնի և ելեքտրականութեան յատուկ շէնքերու։ Բայց նկատելի է որ ընկերութիւնը հարկ եղած աճապարանքը չի գներ գործին մէջ և 45 ամիսներէ ի վեր սկսած գործը ցարդ սահմանափակուած է 200 մէթրի չափ գծի շինութեամբ։

Սիւրիոյ ամենահարուստ քաղաքներէն է Հալէպը թէպեան, բայց ան կը տարբերի օտարներէ։ Քաղաքի ամբողջ հարստութիւնը բաժնուած է քանի մը ծանօթ ընտանիքներու միջև, որոնք միլիոններ ամբարած իրենց դրամարկղներուն մէջ, անապահով և կոստաբեր կը նկատեն առևտրական ձեռնարկները և կը գոնանան լոկ իրենց գիւղերու և ագարակներու մշակութեամբ և նոր շէնքերու շինութեամբ։ Մեծ դրամագլուխներ չէ կարելի գտնել շուկայի և առևտրական ասպարէզներուն մէջ։ Հալէպի առևտրական կեանքը շատ կայուն ընթացք մը ունեցած է մանաւանդ զինադադարէն յետոյ, երբ քաղաքը դադրած է բրանցգիդի կարևոր կեդրոն մը ըլլալէ։ Ժամանակին Մարաշէն, Այնթապէն, Տիգրանակերտէն սկսած մինչև Իրաք և դաշտային Կիլիկիոյ մէկ մասը, իրենց ներածութիւնները մեծ մասամբ Հալէպէն ընելէին, այժմ սահմանային արգելքները փակած են Հալէպի Թրանզիտի դռները և մնացած է լոկ ինքիր մէջ։ Սիւրիոյ սահմանակից Թիւրքիոյ բոլոր քաղաքները այժմ իրենց ներածութիւնները կը կատարեն Մէրսին, իսկ Իրաքն ալ արդէն ժանելով անգլիական մանատի տակ, ազատուած է Հալէպի վաճառականական շահագործութիւններէն։ Սակայն դուրս Հալէպ կորսնցուցած է իր հարուստ հողերուն մէկ մասը՝ Թրքական սահմանագծումի հետևանքով. հարուստ Քիլիսը մնացած է Թիւրքիոյ սահմաններուն մէջ և մկրատուած են արևելեան սահմաններէ, կարևոր հողեր։

Մէկ կողմէն ուրեմն հարուստներու սեպհական մեծ ձեռնարկներու և օգաններու ձեռնարկելէ խուսափումը և մրսս կողմէ քաղաքական և սահմանային պատճառներով թրքական կեդրոն դարձեալ Հալէպը, Հալէպը տնտեսական կայունացման դատապարտած են։ Ի հարկէ արտեսական այս կացութիւնը չէինչով կը մնայ Հալէպցի հարուստին, որուն կարմիր ոսկիները կրծող բեռներէ և գողերէ ապահով դրամարկղներու մէջ պահուած են, ընդհակառակ անոնք կը դիզեն նորելը իրարու վրայ։

Այս բազմամարդ քաղաքի ամենադժբաղդ պակասներէն մէկն ալ ջուրի սակաւութիւնն է, առանց որ կարելի չէ ըլլար քաղաքի մը մաքրութիւնն ու առողջ կեանքը։ Մանաւանդ այս տարի տիրող երաշտը և սաստիկ տաքը Հալէպի բնակչութիւնը ենթարկած է մեծ դժուարութիւններու. ժամանակէն առաջ չորցած են ջրհորները, և լմնցած անձրևաջրի ամբարները. իսկ Այնթէպի ջուրն ալ, որ տարագութեան ընթացքին հայ գաղթականներու աշխատութեան արդիւնքով քաղաք բերուած է, չի կրնար գոհացնել քաղաքի ջուրի պահանջը։ Հալէպի մէջէն հոսող Քուէյքա գետը, որ ամէն տարի ամբողջ ամրան ընթացքին կը հոսէր և մեծ սատար կը հանդիսանար քաղաքի ջուրի պահանջքին, դժբաղդաբար այս տարի ամիսներ առաջ չոցած է։ Կ'ըսուի թէ Թիւրքերը կարած են և ուրիշ ուղղութեամբ դարձուցած անոր ընթացքը Քիլիսի սահմաններուն մէջ։ Այժմ Հալէպի մէջ, գիշեր ցերեկ, Այնթէպի ջուրի աղբիւրներուն շուրջ հարիւրաւորներ լեցուած կ'սպասեն իրենց կարգին, յաճախ իրար ձեռքէ խլել վ ջուրի սափորները և պատճառ դառնալով ազգի վէճերու և կռիւներու։

Այս առՀիւ չէ կարելի ամօթ և նախատինք չուղղել այս երկրի երէլուան տէրին՝ բարբարոս կառավարութեան հասցէին, որ այնքան երկար տարիներ տիրած է անոր և ժամանակ մը պէս ծծած՝ անոր հիւթը, առանց լրջօրէն մտահոգուելու անոր յառաջդիմութեան և առողջութեան ամենաանհրաժեշտ պէտքերուն մասին, որոնցմէ առաջնակարգը կը նկատուի ջուրը։ Երբ ամբողջ Հալէպի սահմանները ջուրով ողողուելու դիւրութիւններ կան, երբ Հալէպի շրջանները մէջ կը գտնուին բազմաթիւ գետեր, որոնք քիչ ծախքերով կրնան քաղաք բերուիլ, և երբ նոյնիսկ Եփրատի ջուրը որոշ ծախքերով դալձընելու հնարաւորութիւններ կան, զարմանալի չէ՞ թիւրք կառավարութեան այնքան սաեն անփոյթ ընթացքը։

Այժմ արդէն հովանաւոր և տեղական կառավարութիւնները սկսած են մշակել լուրջ ծրագիրներ. Սաճուրի ջուրը Հալէպ բերելու համար։

Մեր յոյժորդ յօդուածներով պիտի ջանանք իրական պատկերը ներկայացնել Հալէպի ներկայ ազգային կեանքին և այն պայմաններուն որոնց մէջ կը գտնուին ժեր մօտաւորապէս 45000 հայրենակիցները։ Ի հարկէ շատ դժուար պիտի ըլլար ամէն մանրամասնութիւն առանձին արձանագրել, բայց մեր քննութեանց ընթացքին հանդիպած և մեր ուշադրութենէն չի վրիպած իւրաքանչիւր եւևուլթ իր իսկական գոնով և վիճակով ներկայացնելու պիտի աշխատինք։

Հ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին ամիսներու ընթացքին գաղութիս կեանքը այնքան ալ մը խիթարական չէ. կարծես մեռելութիւն մը որ տիրէ բոլոր մարդերու մէջ։ Մարդ որ տարուի մտածելու թէ՝ արդեօք այս ամառուայ աննախընթաց տաքերը ազդած են նաև գաղութիս կեանքը այնքան ալ մը խիթարական չէ. կարծես մեռելութիւն մը որ տիրէ բոլոր մարդերու մէջ։ Մարդ որ տարուի մտածելու թէ՝ արդեօք այս ամառուայ աննախընթաց տաքերը ազդած են նաև հասարակական օրկաններու և ժողովներու ենթարկած գոնոնք։

Սեպտեմբերի առաջին եօթնեակը անցած է դպրոցներու վերաբացումը մօտեցած տակաւին կրթական մարզին մէջ ոչ մէկ չոչափելի գործ։ Այս տարի Ազգային վարժարանի հանգամանքը ալ կանուխ կազմուեցաւ, դեռ չը կրցաւ ընթացք առալ դպրոցական գործերու։

Կրթական գործին մէջ ամենացաւալի կէտը տեղւոյս թաղական խորհուրդին վերջին volte face նէ։ Ցիշեալ մարմինը կանուխէն որոշած և թերթերուն մէջ յայտարարած էր թէ՝ այս տարի վարժարանը տնօրէնով պիտի կառավարուի։ Ի հարկէ տնօրէնի մը փոփոխումը ուրիշ բան չէր նշանակէր։ Իսկ հիմա կը լսենք որ, թաղական խորհուրդը իր որոշումը եռ տուած է։ Չենք գիտեր թէ ի՞նչ կարևոր պատճառներ կրնային յառաջ գալ, որոնք հարկադրէին սոյն մարմինը նման քայլ առնելու։ Մենք գիտենք որ ի՛նախորդ հոգաբարձութիւնները, գրեթէ սմէ՛ն ալ, չեշտած էին տնօրէնի մը անհրաժեշտութիւնը իրենց տեղեկագիրներուն մէջ։ Թաղական խորհուրդն ևս նկատելով որ, վարժարանի կրթական մակարդակին բարձրացման պայմաններէն մէկն ալ, ամենակարևորը, կարող տնօրէնի մը ներկայութիւնը կրնար ըլլալ վարժարանին մէջ, տուած էր իր վերոյիշեալ որոշումը, և ըստ այնմ կարգադրութիւններ ձեռք առած։ Անշուշտ նիւթականը չը կրնար պատճառ հանդիսանալ վերջին պահուն նման volte face ի մը։ Միակ պատճառը որ, շատ ցաւալի է, կրնայ ըլլալ, այն ալ պակաս մարմիններու քով պէտք եղած սրտցաւութեան պակասն է հանդէպ կրթական գործին, կամ պէտք եղած կարեւորութեան զլացուիլը դպրոցին։ Այս մասին առնթ կունենանք դեռ ամբաստան անդրադառնալու։

***

Ցաւալիս այսուայ սկիզբները, տեղւոյս Հայ Կարմիր Խաչ իր եռամեայ նիւթական և բարոյական համարաստութիւնը տալով՝ անդամներէ ու մասնաւոր հրաւիրեալներէ բաղկացած խորհրդակցական ժողովի մը մէջ, կը ներկայացնէր իր հրաժարականը։ Խորհրդակցական ժողովը նոր կառի առնելով կարգ մը խնդիրներ, ինչպէս նաև Կ. Խաչի համազգային հողի վրայ, վերակազմութեան անհրաժեշտութիւնը։ որոշած և պաշտօն յանձնած էր տեղւոյս Պատ. փոխ[illegible] պետերուն հետ ևս տեսնուելու և ընելու պէտք եղած կարգադրութիւնը։ Սոյն կարգադրութիւններու ընթացքին, մինչև Կ. Խաչի նոր վարչութեան մը ընտրութիւն, հէնր պիտի յաջունակէ ընթացիկ գործերով զբաղիլ ամիս մը ևս։

Մօտ երկու ամիս կ'անցնի և դեռ ոչ տեղեկութիւն չկայ Կ. Խաչի վերակազմութեան մասին։ Ինչ գիտեր թէ՝ Պատր. փոխանորդը իր նախնական աշխատանքներու մէջ ձախողութեան մատնուեցաւ արդեօ՞ք, կամ յարանուանական պատերը յարմար տեսան, ոլպէսզի հին վարչութիւնը ժամանակ մըն ալ շարունակէ։ Ցաւենայն դէպս պէտք է տեղեակ պահուիլ ժողովուրդը։

***

Վերջերս միակ մխիթարական երևոյթը, Դամասկոսի ծանօթ դէպքերէն ի վեր քաջալերուած վիճակ մը ունեցող Մարաշի հայրենակցական միութեան վերակազմութիւնն է։ Կը լսենք որ յիշեալ միութիւնը իր ուժերէն կարևոր մէկ մասը պիտի յատկացնէ իր հայրենակիցներու կրթութեան։

Երկու շաբաթէ ի վեր տեղս կը գտնուի կարող դերասաններէն Գ. Բ. Սրբոյեան, որ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն պիտի ներկայացնէ «Ուշ լինի, Անուշ լինի» օրերէթը։

Այս օրերս հոս եկաւ նաև հայկական սինէման, Շիրվանզատէի «Նամուսը» բիէս ին ֆիլմը։ Մօտ օրէն ժողովուրդը վայելքը պիտի ունենայ տեսնելու հայերէն գիրերով գրուած և հայ իրականութենէն վերցուած յատկանիշ մը։

5—9—17 ՆՈՐԱՑՐ

Դամասկոս

ԱՐԾԱԹԻ ԵՒ ԿԼՊՍՐԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Ժողովրդական տնտեսութեան խորհուրդի Հանքային բաժնի պետ ճարտարագէտ Զուրապեան մեկնած է արծաթ և կապար պարունակող հանքերը, կատարուող աշխատանքներու ըստուգելու համար։

ՀԻՆԳ ՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆԻ ՎԱՐԿ

Կանոնաւորութիւնը և այգեգործութիւնը զարգացնելու համար հայ գիւղացիներ քոօպերաթիւի վարչութիւնը կազմած է երկարատև ու կայուն ստեղ վարկերու ծրագիր մը 1928—29 տարուան համար։ Այդ ծրագրին համաձայն վարկ պիտի տայ 5 454,200 ռուպլիի գումար մը։

ԼՕՒՐԵԼ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Վերջերս Տէօրթ Եօլէն եւ Ճէպէ Պէրէքէթի կուսակալութեան զանազան կողմերէն Ալէքսանտէթ եկող ականատեսներէ քաղուած հետեւեալ տեղեկութիւնները նոյնութեամբ կուտանք առանց կասկածելու անոնց սուտ գութեան։

Տէօրթ Եօի պարտէզներուն տուները, որոնք բոլորովին չորցած ու քանդուած էին կիլիկիոյ վերջին պարպումէն վերջ, և ամբողջ քաղաքը գրեթէ աւերակ դարձած էր, հետզհետէ մեծ խնամք տարուած և բաւական շէնցած են։ Կառավարութիւնը օրինաւորապէս ծախու հանած է բոլոր լքեալ կալուածները և շատ մեռած գիներով զանոնք ծախած թիւրքերու։ Ասոր չնորհիւ կարելի եղած է ամբողջովին բնակչութիւնը փոկել Տէօրթ—Եօլը։ Նոր տէրերը սկսած են պարտէզներու մշակութեան և քանդուած տուներու նորոգութեան, որով այժմ հարիւրին քսանուն տուները չինուած են։ Միւս կողմէ կառավարութիւնը 300 ընտանիքէ աւելի թիւրք գաղթականներ տեղաւորած է չի ծախուած տուներու մէջ և անոնց յանձնած պարտէզներու մշակութիւնը։ Պարտէզներէն շատերը սկսած են թէպեռ ջրուիլ և խնամուիլ, բայց նախորդ տարիներու երաշտն ու անձրևի վիճակը, քաղաքի ծայրամասերու պարտէզները բոլորովին չորցուցած ու փճացուցած են։ Այժմ կարելի է Տէօրթ—Եօլի պարտէզներուն մէկ երրորդը բոլորովին մեռած նկատել։ Ամենէն շատ վնասուած տեղերը եղած են քաղաքի հարաւային մասերը բողոքականաց ժողովարանէն դէպի հարաւ ընդարձակ տարածութիւն մը և շուկայի կողմերը։

Նարինջի բերքը այս տարի թէպեռ շատ քիչ եղած է նախորդ տարիներու առնամութեան պատճառաւ, բայց շատ սուղ ծախուած է։ Տէօրթ-Եօլի նէ կայ տէրերը առհասարակ Գարաքիլիսէի և Օճագլուի թիւրքերն են։

Ժողովուրդը առհասարակ դժգոհ է կառավարութենէն, բայց շատ մեծ ստեղծելու ալ կարողութիւն չունի, որովհետև կառավարութիւնը միշտ կաշխատի անոնց մէջ թշնամութիւններ ստեղծել և զբաղեցնել զանոնք ուրիշ խնդիրներով։ Երէկուան չէթէ՝ երն ու աւազակները այժմ առավարութեան հաւատարիմ պաշտօնեաներն ու զինուորները դարձած են։ Որեմն մէկ կողմէ իրար մէջ երկպառակութիւններ ըստեղծելով և միւս կողմէ ալ «Ալալ»ի վերին հեղինակութեամբ շարունակ կսպառնայ ժողովուրդին և առիթ չի տար ոչ դժգոհութեան արտայայտութեան։

Վերջին օրեր երեսփոխանական ընտրութիւններու առթիւ կարևոր դէպքեր տեղի ունեցած են Ճէպէլ Պէրէքէթի մէջ։ Օսմանիէի մէջ տարբ անձեր իբրև «Ալալ»ի թեկնածուներու հակաբրօքական ընտրներ ձերբակալուած և ղրկուած են Առանս։ Ատանայի մէջ կառավարութիւնը զինուորական ջոկատներ պատրաստեր է։ Ամենէն ուշ լուր մը կ'ըսէ թէ Ատանայի մէջ կառավարութիւնը զինուորական ջոկատներ պատրաստեր է։ Ամենէն ուշ լուր մը կ'ըսէ թէ Ատանայի մէջ ժողովուրդը սկսած է քաղաքին մէջ և ժողովուրդին պատրաստել սկսած՝ իր թեկնածուները։ Էրզինի մէջ ժողովուրդը կը բողոքէ Դամագասի տրուած թեկնածուներուն դէմ և կը խնդրեն որ ազատ ձգուին իրենց ուզած անձեր ընտրելու։ այս բողոքը չափազանց կը գրգռէ գայմագամը և անմիջապէս կը հրամայէ իբրև պատգու